

ZPĚT

Spalničky – epidemiologická situace v roce 2018

14/1/2019 | AKTUÁLNĚ

I když se z pohledu aktuálních absolutních počtů případů onemocnění spalničkami a na základě jejich srovnání s historickými daty, může zdát, že situace ve výskytu spalniček je rok od roku příznivější, není tomu tak. Spalničky představují stále velmi závažné onemocnění, jež může mít až fatální následky, a to i v situaci, kdy existuje účinná očkovací látka proti tomuto onemocnění.

Jak ukazuje aktuální epidemiologická situace, spalničky nejsou problémem úzkých skupin obyvatelstva či rozvojových zemí, ale i celé řady evropských zemí s vyspělým zdravotnickým systémem. Prakticky celý evropský region se potýká s výrazným nárůstem počtu případů onemocnění spalničkami, ČR nevyjímaje. [1].

Původce a klinické projevy

Spalničky jsou vysoce nakažlivým infekčním onemocněním. Původcem onemocnění je morbilli virus z čeledi paramyxovirů. Jediným zdrojem nákazy je člověk, virus spalniček se přenáší vzdušnou cestou pomocí sekretů nakaženého jedince či prostřednictvím kontaminovaných předmětů. Inkubační doba je obvykle v rozmezí 7 až 21 dní. Za 10 dnů od vzniku nákazy dochází k přechodu do katarálního stádia, a po 14 dnech od počátku infekce dojde k výsevu exantému. Prvotní fáze připomíná infekci horních dýchacích cest provázenou symptomy podobnými chřipce ve formě pocitu celkové slabosti, artralgie, myalgie, nechutenství, rýmy a kašle. Za několik dní po odeznění prvních příznaků, ještě před výsevem exantému, se objevují tzv. Koplikovy skvrny, což jsou bělavé skvrny na bukalní sliznici. Exantém se nejprve projeví na krku za ušima, a posléze dochází k jeho rozšíření na oblast obličeje, hrudníku a postihuje rovněž horní a dolní končetiny. Pacienti jsou infekční v období 4 dnů před výsevem a 4 dnů po výsevu exantému. Spalničky jsou závažným

onemocněním pro malé děti do jednoho roku věku, imunosuprimované osoby a těhotné ženy. Mezi nejčastější komplikace patří virová pneumonie, otitida nebo epihemitida [2].

ONAS VZDELÁVÁNÍ NEWSLETTER DOKUMENTY KONTAKT [WEB SPLDD](#)

Aktuální epidemiologická situace v zemích EU/EAA

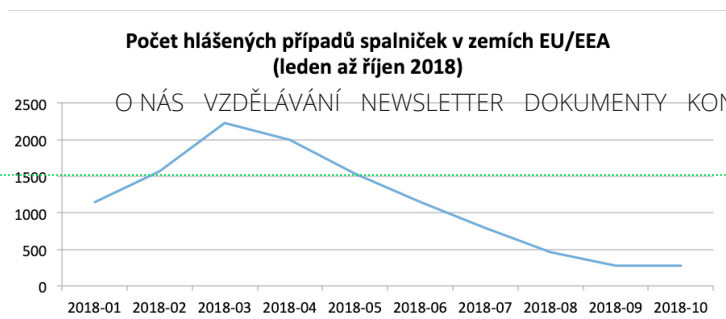
V období od 1. listopadu 2017 do 31. října 2018 (poslední data dle Evropského střediska pro prevenci a kontrolu nemocí, ECDC), bylo nahlášeno 30 členskými státy EU/EAA celkem 13 114 případů spalniček, z toho 9189 (70 %) bylo laboratorně potvrzeno. Nejvyšší počet případů byl zaznamenán během tohoto období v Rumunsku (5316), Řecku (2884), Francii (2863), Itálii (2552), a ve Velké Británii (1019). Mimo země EU/EEA bylo nejvíce případů hlášeno z Ukrajiny (44 386 – rok 2018) a Srbska (5776). Za zmínku také stojí epidemický výskyt spalniček v roce 2018 v Izraeli (2040), Venezuele (5525), Brazílii (2801), Filipínách (17 300) a na Mauriciu (1324). V zemích EU/EEA bylo hlášeno celkem 34 úmrtí, z toho v Rumunsku (22), Itálii (7), Francii (3) a Řecku (2) [3,4]

Z celkového počtu hlášených případů v zemích EU/EEA bylo 4004 (30 %) onemocnění diagnostikováno u dětí mladších 5 let, a 6600 případů (50 %) u osob starších 15 let.

U 11 % nemocných (n = 1395) nebyl znám vakcinační status, 81 % (n = 9520) nebylo očkováno vůbec, 11 % (n = 1315) bylo očkováno pouze jednou dávkou, a kompletní očkovací schéma mělo pouze 7 % osob (n = 805). Podíl neočkovaných případů byl nejvyšší u dětí mladších jednoho roku (1410 z 1492 případů, 95 %), z důvodu příliš nízkého věku pro aplikaci očkovací dávky. Děti do jednoho roku jsou velmi vnímavé spalničkám a nejlepší ochranou pro tuto skupinu je kolektivní imunita okolí.

Z počtu 2512 případů ve věku do 1 do 4 let věku bylo neočkováno 1969 dětí (78 %), 376 dětí (15 %) bylo očkováno jen jednou dávkou očkovací látky proti spalničkám, a 50 dětí (2 %) bylo očkováno dvěma a více dávkami [3].

Graf 1 – Počty hlášených případů onemocnění spalničkami v jednotlivých měsících roku 2018 v zemi EU/EEA [4]

[WEB SPLDD](#)

V průběhu roku 2018 měl počet případů v zemích EU/EEA vzestupnou tendenci, nejvyšší počet onemocnění byl hlášen v březnu, od dubna pak dochází ke kontinuálnímu poklesu počtu případů.

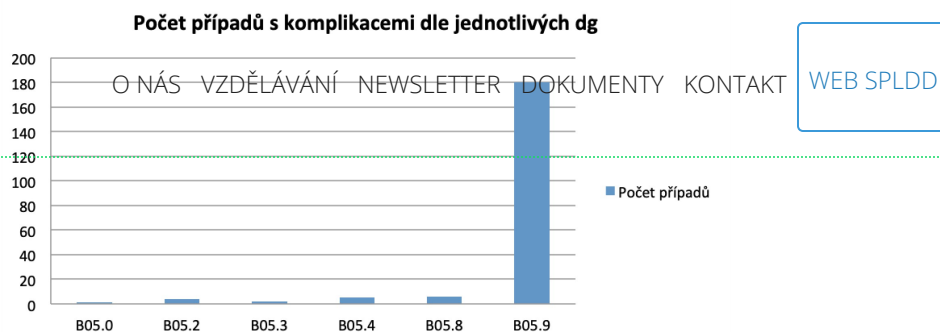
Aktuální epidemiologická situace v České republice

Po letech, kdy se spalničky v České republice vyskytovaly spíše sporadicky, obvykle jako importovaná onemocnění (vyjma epidemie v roce 2014 v Ústeckém kraji a v roce 2017 v Moravskoslezském kraji) se v posledních letech epidemiologická situace mění ve smyslu nárůstu počtů případů tohoto infekčního onemocnění. V roce 2017 bylo v ČR hlášeno 146 onemocnění, nejvíce pak v Moravskoslezském kraji, kde bylo hlášeno 130 případů spalniček. V období do poloviny prosince 2018 bylo v ČR hlášeno celkem 198 případů. Nejvíce onemocnění bylo evidováno na území hlavního města Prahy, Středočeského a Plzeňského kraje. Alarmující je zejména počet importovaných případů, kterých je evidováno ve výše uvedeném období celkem 57 a jedná se převážně o import z Ukrajiny [5,6,7].

Podle pohlaví bylo spalničkami postiženo 107 mužů a 91 žen, podle věku pak osoby od několika měsíců do 61 let života [7].

Celkem 181 postižených mělo nekomplikovaný průběh onemocnění, u zbývajících 17 byly hlášeny komplikace.

Graf 2 – Počet případů onemocnění spalničkami s komplikacemi [7]

Z celkového počtu případů hlášených do poloviny prosince 2018 mělo 111 osob očkovací status buď neznámý, nebo nebyly očkovány vůbec. Pouze jednou dávkou bylo očkováno 29 postižených osob. Nekompletní očkovací schéma tedy bylo zjištěno u více než dvou třetin nemocných osob. [7].

Z dostupných dat je zřejmé, že výskyt spalniček u osob, které se narodily před rokem 1968 (tj. před zahájením očkování) je velmi sporadický, přičemž v roce 2018 byl u těchto osob zaznamenán výskyt spalniček pouze ve třech případech. Jde pravděpodobně o souvislost s tím, že tyto osoby, chrání imunita v dětství [7].

V posledních letech bohužel dle dat získaných z každoroční analýzy administrativní kontroly proočkovanosti vyplývá, že dochází k výraznému poklesu proočkovanosti pod hladinu 90 % [1]. Hlavní příčinou tohoto stavu je s největší pravděpodobností nedůvěra rodičů v efekt očkování a jeho odmítání. Z uvedených důvodů lze i v následujícím období očekávat další nárůst počtu onemocnění spalničkami, a proto je potřeba postupovat komplexně a koordinovaně s cílem zvýšit proočkovanost u dětí. Hlavní a klíčovou roli zde hraje přístup zdravotníků k rodičům s důrazem na argumentaci k benefitům očkování a odbourání jejich obav z očkování. Očkování je třeba považovat za jediný účinný nástroj proti onemocnění spalničkami, a jedině kompletní očkovací schéma, tedy aplikace dvou dávek, zajistí ochranu před touto infekcí. Je tedy důležité kontrolovat u všech osob narozených po r. 1968 údaje o očkování a provést doočkování těch osob, které nemají prokazatelný záznam o předchozím onemocnění či o aplikaci 2 dávek vakcíny. Vzhledem k faktu, že spalničky mohou být velmi závažným onemocněním pro děti do jednoho roku věku, imunosuprimované osoby a těhotné ženy, které mohou způsobit řadu závažných komplikací, které mohou vést až k fatálnímu konci, je nutno při rozhodování o očkování myslet i na fakt, že nechráníme pouze očkovanou osobu, ale i její okolí.

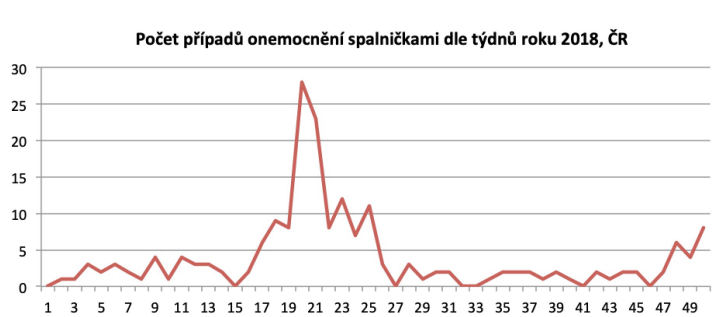
... které nemůže být očkováno ať z důvodu nízkého věku či trvalých kontraindikací
očkovaní.

O NÁS VZDĚLÁVÁNÍ NEWSLETTER DOKUMENTY KONTAKT

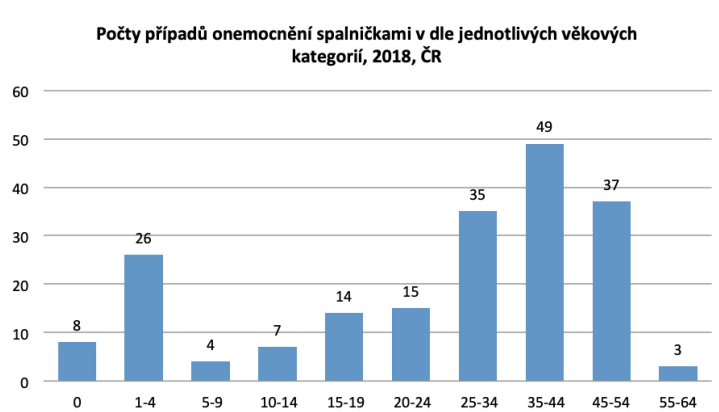
WEB SPLDD

Graf 3 – Počty hlášených případů onemocnění spalničkami v období 1.–50.KT 2018 [7]

Počty případů hlášených během jednotlivých týdnů roku 2018 byly stabilní s výjimkou května a června 2018, kdy bylo hlášeno 72 respektive 34 případů.

Graf 4 – Počty hlášených případů onemocnění spalničkami dle věkových kategorií v roce 2018 [7]

Citované zdroje

1. Dlhý J., Kyselý Z., Zpráva o výsledcích administrativní kontroly proočkovanosti k datu 31. prosince 2017 a o trendech proočkovanosti od roku 2007
2. Kyselý Z., Dlhý J., Kvášová S., Kadlubcová D., Epidemiologická situace ve výskytu spalniček v České republice, Zprávy CEM (SZÚ, Praha) 2018, 27(6): 139–141
3. European Centre for Disease Prevention and Control. Communicable disease threats report, 9–15 December 2018, week 50, , December 2018. Stockholm: ECDC; 2018.
4. European Centre for Disease Prevention and Control. Monthly measles and rubella monitoring report, December 2018. Stockholm: ECDC; 2018.
5. Trmal J., Limberková R., et al. Vyhodnocení epidemie spalniček v Ústeckém kraji. Epidemiologie, mikrobiologie, imunologie. 2015, 36(3), 139–145. ISSN 1210–7913
6. Mandáková Z., Martínková I., Petroušová L., et al. Spalničky – aktuální epidemiologická situace a klinické zkušenosti. Medicína pro praxi. 2017, 14(5), 234–237. ISSN 1214–8687.
7. Informační systém infekčních nemocí. ISIN

Všechny články